

DOI: <https://www.doi.org/10.36719/2663-4619/75/123-127>

Nigar Emin qızı Rzayeva
Bakı, Azərbaycan
rzayeva-nigar@mail.ru

MEMARLIQDA MİNİMALİZM VƏ ONUN SPESİFİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Xülasə

Müasir memarlığın diqqətəlayiq mərhələlərindən biri "minimalizm"dir. Bu hərəkat arzuolunmaz təfərrüatların aradan qaldırılması ilə əlaqədardır və həqiqəti müəyyənləşdirir. Memarlıq elementinin mahiyyəti, məqsədyönlü sadəlik, şəffaflıq və mənəviyyət, onun məkanları təbiətlə qarşılıqlı əlaqədədir. "Minimalist" yanaşma incəsənət, dekorasiya və interyerdə aydın bir irəliləyişi əks etdirir.

Araşdırma zamanı müəyyən etdik ki, minimalizm hər şeydən əvvəl detallarla interyerin maksimum ifadəliliyi və üslubunu ifadə edir. Səbəb pula qənaət etmək istəyi deyil. Lazımsız dekorasiya və detallardan xilas olmaqla, canlı təəssürat əldə etməkdir.

Bu üslub yeni mütləq forma axtarışı, sadə xəttin ifadəsi, mükəmməlliyə doğru hərəkat, rəng sxeminin məhdudlaşdırılmasıdır.

Minimalizmin bir üslub və ya həyat tərzini deyil, daha çox düşüncə və fəlsəfə tərzini ifadə edir. Minimalizm müasirlərimiz kimi yaradıcı, düşüncə, gələcəyə baxan insanlar üstünlük verir. Minimalizm müxtəlif və çoxşaxəlidir, müəyyən edilmiş standartlardan məhrumdur, bu da fərdi, orijinal və müasir bir interyer yaratmağa imkan verir.

Memarlıqda "minimalizm" anlayışı, hansı dizayn elementlərinin istifadə edilməli olduğunu başa düşmək, boşluğa "minimal" olmaq xarakterini vermək, mənasını ifadə edir.

Məqalədə minimalizm fəlsəfəsinin mahiyyəti açılır, onun dizaynda rolu müəyyənləşdirilir.

Açar sözlər: *minimalizm, memarlıq, dizayn, interyer, üslub*

Nigar Emin Rzayeva

Minimalism in architecture and its specific features

Summary

One of the most remarkable stages of modern architecture is "minimalism". This movement is associated with the elimination of undesirable details and determines the truth. The essence of the architectural element, purposeful simplicity, transparency and spirituality, its spaces are interconnected with nature. The "minimalist" approach reflects a clear progress in art, decor and interiors.

During the research, we found that minimalism, above all, expresses the maximum expressiveness and style of the interior with details. The reason is not the desire to save money. It is to get a vivid impression by getting rid of unnecessary scenery and details.

Minimalism is the search for a new absolute form, the expression of a simple line, the movement to perfection, the limitation of the color scheme.

Minimalism is not a style or way of life, but rather a way of thinking and philosophy. Minimalism is preferred by creative, thinking and forward-looking people like our contemporaries. Minimalism is diverse and multifaceted, devoid of established standards, which allows you to create an individual, original and modern interior.

The concept of "minimalism" in architecture, to understand what design elements should be used, to characterize the space as "minimal". means.

The article reveals the essence of the philosophy of minimalism, defines its role in design.

Key words: *minimalism, architecture, design, interior, style*

Giriş

Minimalizm İkinci Dünya Müharibəsindən sonrakı Qərb incəsənətində, ən çox 1960-cı illərdə və 1970-ci illərin əvvəllərində Amerika təsviri sənəti ilə başlayan sənət hərəkatıdır. Minimalizmlə

məşğul olan görkəmli rəssamlar arasında Donald Judd, Agnes Martin, Dan Flavin, Carl Andre, Robert Morris, Anne Truitt və Frank Stella və başqalarının adlarını qeyd edə bilərik. Hərəkət çox vaxt abstrakt ekspressionizm və modernizmə qarşı reaksiya kimi şərh olunur; minimalizmin orijinal məqsədlərini genişləndirən və ya əks etdirən müasir postminimal sənət təcrübələrini özündə əks etdirir.

Bu üslubun vacib məsələlərindən biri rasionallaşdırmaqdır. Bu üslub yeni bir həyat tərzini kimi qəbul edilir. Kütləvi mədəniyyət məhsulları həddindən artıq yüklənməyə səbəb olur.

XX əsrin ortalarında əsas və ya yeni estetik memarlıq ifadəsi yaranmağa başladı. Bugünkü minimalizmin həmişəkindən daha təmiz olmasının səbəblərindən biri əslində texnologiya və maddi yeniliyin inkişafı idi. Minimalist estetika digər kommersiya məqsədləri üçün də uyğun hesab edilə bilər.

İncəsənət və memarlıqda minimalist ideyalar yeni düşüncə və yeni həyat tərzini kimi başa düşülə bilərdi.

Antuan de Sent Ekzüperi mükəmməlliyi təsvir edərkən deyir: “Mükəmməllik əlavə edəcək bir şey qalmayanda yox, götürüləcək bir şey qalmayanda əldə edilir”.

Minimalist yanaşma tarixin XX əsr boyu inkişaf etmiş, arxitektura və müasir dövrdə ən təsirli dizayn yanaşmalarından birinə çevrilmişdi. Minimalizm davamlı inkişaf axını olmasa da, təbii olaraq inkişaf etmişdir. Səbəb isə minimalist birləşmələrin həssaslığı ilə əhatə olunur.

Əsas hissə

Həm məkan, həm də zaman baxımından hər iki aspekti qane edən memarlıq kompozisiyaları mövcuddur. Təmiz səthlərin sadə zərifliyi minimalist kompozisiyaları izləyir.

Minimalizm hərtərəfli fikrin sadə ifadəsidir – orijinal tərifdir. Minimalizmin müəyyən bir zaman kəsiyi ilə əlaqəli olacağını demək çox çətindir. Onun yayılma arsenalı ondan xəbər verir ki, bir çox müxtəlif müasir kompozisiyalara uyğunlaşmaq üçün çeviklik mühüm şərtidir. Müxtəlif üslublara uyğunlaşmanın yolu xüsusilə maraqlıdır, məsələn, binanın bərpası və ya onun həyata keçirilməsi üçün mövcud tarixi mühit.

Rus rəssamı Kazimir Maleviçin 1913-cü ildə qara kvadratın üzərindəki kompozisiyası ağ torpaq idi. İngilis lüğətlərində minimalizm abstrakt rəsm məktəbidir və əsas formalardan istifadə edərək formanın həddindən artıq sadələşdirilməsini vurğulayan heykəltəraşlıq, əsas rənglərin monoxromatik palitraları, obyektivlik və üslubun anonimliyi, ən az və əsas elementlərdən istifadə meydana gəlir.

Amerikalı jurnalist Leo Babauta isə “minimalizm”in mənasını sosial baxımdan sadəcə olaraq lazımsızlardan qurtulmaq kimi şərh etmişdir. Babautanın fikrincə, “minimalizm” sadə alətlərdən istifadə etmək, az daşımaq və yüngül yaşamaqdır (7, s.89).

Minimalizm termini tez-tez danışdığı dilində ehtiyatda olan və ya əsas şeylərdən məhrum olan hər hansı bir şeyə aid olaraq istifadə olunur. Yapon minimalist memarı Tadao Ando öz əsərlərində yapon ənənəvi ruhunu və öz təbiət qavrayışını çatdırır. Onun dizayn konsepsiyaları materiallar, saf həndəsə və təbiətdir. Kosmosda sərtliyə və işıq şüalarına nail olmaq üçün o, adətən betondan və ya təbii ağacdan, əsas struktur formasından istifadə edir. O, həmçinin binalarla əlaqə və nizam yaratmaq üçün ərazi ilə təbiət arasında dialoq qurur. Andonun əsərləri və yapon estetik prinsiplərinin tərəcəsi Yapon memarlığına çox təsir edir.

John Pawson İngilis minimalist memardır; onun dizayn anlayışları ruh, işıq və nizamdır. O, hesab edir ki, interyerin səliqəsizliyi və sadələşdirilməsi əsas keyfiyyət ideyasından kənara çıxsa da, boşluq əvəzinə aydınlıq və sadəliyin zənginliyi hissi var. Onun dizaynındakı materiallar kosmosa, səthə və həcmə dair qavrayışı ortaya qoyur. Üstəlik, canlılığı, dərinlik hissi və fərdi keyfiyyətinə görə təbii materiallardan istifadə etməyi sevir. Onun yaradıcılığında həmçinin Yapon Zen fəlsəfəsinin mühüm təsirləri ilə hiss olunur (3, s.64).

Calvin Klein moda ideyalarını çatdıran butikdir. John Pavsonun bu layihə üçün daxili dizayn konsepsiyaları sadə, dinc və nizamlı məkan tənziqləmələri yaratmaqdır. Kosmos üçün sadəlik və harmoniya əldə etmək üçün daş döşəmələrdən və ağ divarlardan istifadə edirdi. O, həmçinin azalmanı

vurğulayır və interyer üçün təmizlik hissənə nail olmaq üçün lampalar kimi vizual təhrifləri aradan qaldırır.

Alberto Campo Baeza ispan memardır və işini vacib memarlıq kimi təsvir edir. O, işıq, ideya və məkan anlayışlarına dəyər verir. Işıq vacibdir və sakinlərlə bina arasındakı əlaqəni təmin edir. İdeyalar məkanın, formaların və konstruksiyanın funksiyası və kontekstinə cavab verməkdir.

“Minimalizm” memarlığının intellektual və metafizik mənalıdır. Onun dili əsasən işıqdan, formadan, materialın detalından, məkandan və insandan asılıdır. Minimalist memarlar ölçüyə dərinləndən baxırlar, görünməz fiquru dinləmək və detallara, insanlara, məkana diqqət yetirməklə təbiət və materiallar arasında uyğunluğu kəşf edirlər.

Franc Bertinin fikrincə, minimalist dil sadəlik, əsas həndəsi formalar, geniş məkan mesajlarını çatdırır, minimum obyekt və mebel, sadə materiallar, soyuq işıqlandırma və təkrarlar, strukturlar nizam və əsas keyfiyyət hissini ifadə edir.

Memarlıqda “minimalizm”dən istifadə etmək üçün müxtəlif səbəblər vardır. “Minimalist” yanaşmadan istifadə etmənin vacib səbəblərindən biri də bu idi. Sənaye inkişafı elmdə baş verən kimi modernizm düşüncələrinin inkişafına təsir edirdi.

20-ci illərin əvvəllərində struktur, tikinti sistemləri və tikinti texnologiyası sahəsində bir sıra yeniliklər baş verdi.

İntibah dövrünü keçdikdən sonra “14-17-ci əsrlərdə kilsənin Avropadakı hökmranlığından xilas olmaq üçün hər yerdə elmi nəzəriyyələr gündəmə gətirilmişdi.

Maarifçilik dövrü boyunca 1650-1780-ci illər və sənaye dövründə, təxminən 1760-1900-cü illərdə, yüzlərlə elmi yenilik baş verdi. Minimalist həyat, minimalist memarların niyyətlərini aydınlaşdırdı.

Bu üslub təkcə rəssamların və dizaynerlərin işinin məhsulu deyil, həm də naxışdır. Kəmiyyətdən keyfiyyətə keçid tendensiyası təkcə dəbdə, musiqidə, dizaynda deyil, memarlıqda da aydın şəkildə əks olunur. Bu zaman daha çox yer və işıq, daha az lazımsız detallar istifadə olunur.

Keçən əsrin 20-ci illərində Hollandiya yaradılmış “Style” Holland rəssamlar cəmiyyətinin əsas prinsipi bütün lazımsız elementləri kəsmək, rəasional tərək etmək-idi. Məhz onların memarlıq obyektlərinin inkişafına utilitar yanaşması minimalizmin inkişafına təkan oldu. İkinci Dünya Müharibəsindən sonra, dağılmış binaları bərpa etmək üçün yeni memarlıq dizaynları tələb olunduqda, minimalizm şəhərsalma ideyalarının təcəssümü üçün ən uyğun idi.

Minimalist arxitekturanın əsas ideyası ondan ibarətdir ki, yaradılmış obyektin komponentlərinin hər biri mümkün qədər çox funksiyaları yerinə yetirir - hər hansı bəzək və ya yük daşımayan elementlər xaric edilir. Gözəllik təbii fakturaların və həndəsi formaların kontur və bələdçi kimi istifadəsi, həmçinin işıq və kölgə oyunu vasitəsilə yaradılır (2, s.34).

Minimalizm termini həm də dizayn və memarlıqda mövzunun lazımı elementlərə endirildiyi bir tendensiyayı təsvir etmək üçün istifadə olunur. Minimalist üslubda əsər yaradan memarlıq dizaynerləri diqqəti iki mükəmməl təyyarə, zərif işıqlandırma və onların buraxdığı boşluqlar arasındakı əlaqəyə yönəldirlər.

Minimalist memarlıq 1980-ci illərin sonlarında London və Nyu-Yorkda məşhurlaşdı, burada memarlar və moda dizaynerləri birlikdə çalışdılar. Onlar ağ elementlərdən, soyuq işıqlandırmadan və minimum obyektlərdən geniş məkanda istifadə edərək sadəliyə nail olurlar.

Bu üslubun meydana gəlməsini şəhər həyatının xaosuna cavab olaraq xarakterizə edən müşahidəçilər var. Məsələn, Yaponiyada minimalist arxitektura 1980-ci illərdə şəhərlərin sürətlə genişlənməsi və əhalinin artımı ilə qarşılaşdıqda inkişaf etdi. Xaotik mühit təkcə urbanizasiya, sənayeləşmə və texnologiya ilə deyil, İkinci Dünya Müharibəsinin və zəlzələlərin, o cümlədən yanğın kimi fəlakətlərin törətdiyi dağıntılar səbəbindən özünü biruzə verir (9, s.110).

Memar Lüdviq Mies van der Rohe öz estetikasını təsvir etmək üçün “Az daha çox” şüarını qəbul etdi. Onun taktikası son dərəcə sadəlik təəssüratı yaratmaq üçün binanın zəruri komponentlərini təşkil etməkdən biri idi - o, hər bir çoxlu vizual və funksional məqsədlərə xidmət edən element və detal, məsələn, radiator kimi xidmət edəcək bir mərtəbə və ya hamamı yerləşdirmək üçün böyük bir bölmənin dizaynını edirdi. Dizayner Buckminster Fuller mühəndisin “Azla daha çox iş görmək” ideyasını irəli sürdü, lakin onun qayğıları estetikadan çox texnologiya və mühəndisliyə yönəlmişdi.

Luis Barraqan mükəmməl təyyarələr arasındakı əlaqəyə diqqət yetirdi. O, zərif işıqlandırma və dizayndan üçölçülü formaların çıxarılması nəticəsində yaranan boşluqların diqqətlə nəzərdən keçirilməsini vacib hesab edirdi. Dindar bir insan olaraq onun əsərləri həm “mistik”, həm də sakit kimi təsvir edilmişdir.

O hesab edir ki, memarlıqda dini etiqad vacib şərtədir. Barraqanın minimalist konsepsiyaları gözəllikdən, ilhamdan, sehdən, sükut, yaxınlıq və heyrətdən ibarət idi. Kənd həyatının təsviri zamanı Barraqan bütün kəndləri mücərrəd təsvir etdi, onun təsvirləri minimalist dizayn dilinə çevrildi: “ağac kimi xammal və daş, təmiz horizontal müstəvilər, yaşıl sahə, su elementləri, atlar, tövlələr, terraslar, çoxrəngli sadə həndəsi fiqurlar, parlaq rənglər kimi çəhrayı, qızılgül, ağ, açıq mavi, açıq qəhvəyi, stukko divarları, kərpic, taxta, at tövlələri, hamısı təbiətlə qarşılıqlı əlaqədədir.

Minimalist memarlığın konsepsiyası hər şeyi əsas keyfiyyətinə qədər soymaq və sadəliyə nail olmaqdır (5, s.90) İdeya tamamilə ornamentsiz deyil, lakin bütün hissələrin, detalların və doqramaların dizaynı təkmilləşdirmək üçün heç kimin daha heç nəyi çıxara bilməyəcəyi bir mərhələyə endirilməsidir.

Minimalist memarlar yalnız binanın fiziki keyfiyyətlərini nəzərə almırlar. Onlar fiqura baxaraq, təfərrüatlara, insanlara, məkana, təbiətə və materiallara diqqət yetirməklə mənəvi ölçüləri və görünməyənləri əsas hesab edirlər. Təbii işıq, səma, yer və hava kimi görünməz keyfiyyətlərin mahiyyətini aşkar çıxarırlar. Bundan əlavə, onlar tikinti üçün ən vacib materialları qərarlaşdırmaq və binalar, sahələr arasında əlaqələr yaratmaq üçün ətraf mühitlə dialoq açırlar (6, s, 87).

Minimalist memarlıqda dizayn elementləri sadəlik mesajını çatdırmağa çalışır. Əsas həndəsi formalar, bəzəksiz elementlər, sadə materiallar və strukturların təkrarları nizam-intizam hissini və əsas keyfiyyəti təmsil edir. Binalarda təbii işığın hərəkəti sadə və təmiz məkanları ortaya qoyur.

19-cu əsrin sonlarında Britaniyada incəsənət və sənətkarlıq hərəkəti geniş yayılmışdır. Minimalist memarlar sadə və ümumi materiallarda qiymətli keyfiyyətləri yenidən kəşf edərək mahiyyət və sadəlik axtarırlar.

Minimalizm üslubu dünyada geniş yayılsa da Azərbaycanda bu üsluba az təsadüf olunur. Xalqımız ta qədimdən dəbdəbəyə üstünlük vermiş, göstərişi sevmişdir. Əgər minimalizmə meyil olsaydı bu, daha yararlı olardı. Çünki dizaynda göstəriş üçün artıq məsrəf olunmaz, az detallarla daha incə və sadə bir memarlıq əsəri yaratmaq olar.

Minimalizmdə əsas olanlar dairə, düzbucaqlı, düz xətlərdir (şaquli və ya üfüqi, nadir hallarda diaqonal). Rənglərin sayı minimum olmalıdır. Əsas rənglər tikintidə istifadə olunan təbii materialların neytral, açıq çalarlarıdır. Ağ, boz və qəhvəyi çalarları da tez-tez istifadə olunur. Son zamanlar yaşıl rəng çalarları da dəbə çevrilib (8, s.23).

Minimalizmdə memarlıqda əsas hissə işıqdı. İstilik və həcm verir. Işıq mənbələrinin düzgün yerləşməsi vacib amildir. Təbii işıqlandırmaya süni işıqlandırmadan daha az diqqət yetirilmir, buna görə də minimalist evlərdə mümkün qədər çox gün işığı daxil etmək üçün mümkün qədər geniş pəncərə açılışları var. Eyni səbəbdən daxili arakəsmələrin sayı minimuma endirilir.

Minimalizmin memarlığı və dizaynı forma və strukturların yığcamlığı və sadəliyi ilə xarakterizə olunur.

Məkan azadlığı hissi minimalizmdə interyerin əsas xüsusiyyətidir. Rəng birləşmələri, dekorativ elementlər, materiallar minimaldır. Daxili əşyalar azdır, formaları lakonik və sadədir, lakin materialların icrası və keyfiyyəti yüksək səviyyədədir. Planlaşdırma məntiqi və rasionaldır, otağın hər bir metrini müəyyən bir funksiyası var. Dekorasiyadan imtina dekorun tamamilə rədd edilməsi demək deyil. Burada daxili bəzək prinsipi fərqlidir-çiçək vazası deyil, şüşə kolbada bir çiçək, gözəl çərçivədə bir şəkil deyil, qara və ağ fotosəkil. Tək-tək detallar interyerə kifayət qədər maraq qatır, emosionallıq gətirir.

Bu üsluba xas olan döşəmə dekorasiyası - mantar, lövhələr və digər materiallardan hazırlanmış bir teksturalı monoxrom örtükdür. Döşəmənin toxumasının və rənginin dəyişdirilməsinə funksional əsaslandırma olduqda icazə verilir. Divarlarda gips, rəsm üçün divar kağızı və ya təbii rənglər mövcud olur. Divarları bəzəmək üçün təbii daş, beton, kərpic toxumaları istifadə olunur. Tavan adətən düz, ağ, bəzən gizli işıqlarla asılır.

Minimalizm istiqamətində interyer üçün az sayda qapı və çoxlu sayda pəncərə idealdır. Açıq tağlar və ya açılışlar otaqları vahid məkan yaratmaq üçün birləşdirir. Qapıların əvəzolunmaz olduğu otaqlarda

onlar divarlarla eyni rəngə boyanır və ya əksinə, onlarla kəskin şəkildə ziddiyyət təşkil edir. Pəncərələr böyük olur, az və ya heç bir dekora malik olmurlar, otaq yüngül pərdələr və ya jalüzlərlə bəzədilir. Pəncərələrin funksiyası təkcə təbii işıq deyil, həm də evin xarici dünya ilə əlaqəsini təmin etməyə xidmət edir ki, bu da onu interyerin bir hissəsi edir (10, s.76).

Mebellər sadə formaları və funksionallığı ilə seçilir. Masa və stollar rahat olması ilə diqqət çəkir. Şkaf mebellərinin fasadları hamardır, cilalanmış ağacdan hazırlanmışdır, relyeflərdən istifadə edilmir. Təbii parçalarla örtülmüş düzbucaqlı formalı yumşaq mebel: kətan və ya pambıqdan təşkil edilir. Mebel az olmalıdır və o, mümkün qədər gözə çarpmayan olmalıdır. İnteryerdə metal və şüşədən istifadə ona müasirlik, yüngüllük verir, işıq əlavə edir.

Nəticə

“Minimalizm” fəlsəfəsi çox unikal bir memarlıq dili yaratdı. “Minimalizm”dən istifadə etməklə kənar niyyətlər yəni, dini, mistik, sosial, hətta siyasi niyyətlər öz əhəmiyyətini itirdi. “Minimalizm” də təbiət aydın məkanlar və sadəlik vasitəsilə memarlaşdırıldı. Bu yanaşma elementləri arasında harmoniya dialoqu yaratdı. Memarlıqda “minimalizm” dən istifadə sadəlik vasitəsilə gözəlliyə yeni dəyər qatır. Minimal memarlığın keyfiyyətləri və idealları davamlı ola bilər; həyat kimi özü getdikcə parçalanır, qeyri-maddi və qeyri-müəyyən olur. Memarlıq dizaynı təhsilində bəzi tələbələr “minimalizm” yanaşmasını və uğurlu çıxışını sübut etdi. Minimalizm və elmi fantastika XX əsrin sonlarına töhfə vermiş ola bilər.

Ədəbiyyat

1. Joshua Fields M., & Ryan N., “Minimalism: Live a Meaningful Life”, 1st Edition, Asymmetrical Press, Montana, 2011.
2. Eknath, E., “The Bhagavad Gita - Classics of Indian Spirituality”, 2nd Edition, Nilgiri Press, New Delhi, 2007.
3. Sofia, C., “Minimalism: Minimalist”, 5th Edition, H.F. Ullmann, Potsdam, 2007.
4. James, S., “Architects Today”, Phaidon Press, London, 2001.
5. Tullia, L., “Pier Luigi Nervi: Minimum Series”, Ore Cultura Srl, Rome, 2009.
6. Shinohara, Kazuo, “Kazuo Shinohara: Works and Projects”, Ernst & Sohn, Berlin, 1994.
7. Cerver F.A., “The Architecture of Minimalism”, Hearst Books international, 2nd Edition, New York, 1997.
8. Luis, B., “Escritos y conversaciones”, 2nd Edition, El Croquis, Madrid, 2000.
9. Emilio, A., “The Architecture of Luis Barragán”, 1st Edition, The Museum of Modern Art, New York, 1976.
10. Jose M.B.J., & Juan, P., “The Life and Work of Luis Barragán”, 1st Edition, Rizzoli, New York, 1997.
11. Dal Co, Francesco, “Tadao Ando: Complete Works 1969-1994”, 3rd Edition, Phaidon Press, London, 1997.
12. Philip, J., “Ando: Complete Works 1975-2014”, 6th Edition, Taschen, Köln, 2014.

Rəyçi: dos. T.Bəkirova

Göndərib: 15.01.2022

Qəbul edilib: 13.02.2022